

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นการให้บริการทางการศึกษาขั้นต้นที่รัฐมุ่งจัดให้ประชาชนในวัยแรกของชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นการวางรากฐานการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไปในอนาคต การศึกษาในระดับนี้นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ เป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมเด็กอยู่ในครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ดูแล เพราะสังคมไทยเป็นครอบครัวขยาย มีปู่ ย่า ตา ยาย อยู่รวมกัน แต่ปัจจุบันสังคมไทยกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น คือ มีแต่เฉพาะ พ่อ แม่ ลูก การอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยครอบครัวไม่อาจกระทำได้ดีดังสมัยก่อน และก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านตามมา เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมการตั้งแต่ปฐมวัย เด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะได้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในทุกด้าน ทั้งสติปัญญา ทักษะอาชีพ ความฉลาดทางอารมณ์ ตลอดจนจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตการพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความสำคัญมาก เพราะเป็นที่ยอมรับทางวิชาการแล้วว่า การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการวางพื้นฐานของการพัฒนาทุกด้านของบุคคล พื้นฐานดังกล่าวครอบคลุมการพัฒนาทางกายที่ต้องเจริญเติบโตเต็มที่ตามวัยและความแข็งแรงสมบูรณ์ พัฒนาการทางสติปัญญาที่เด็กเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์พร้อมทั้งส่งเสริมการคิด พัฒนาการทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523) ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในวัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาระยะต่อไปในชีวิต ซึ่งสภาพแวดล้อมของเด็กวัยนี้ส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมทางบ้าน ชุมชน และจากสถานศึกษาที่จัดการศึกษาที่จะต้องคอยเอาใจใส่ดูแลในการช่วยให้เกิดพัฒนาการในเด็ก

ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีหน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับผิดชอบดำเนินงาน เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพนั้นต้องเกิดจากความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ทุกฝ่าย ดังจะเห็นได้จากการให้ความสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2549) ได้เน้นให้ทุกส่วนของสังคม คือ บุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษาและชุมชน โดยมีการระดมทรัพยากรบุคคลใน ชุมชนให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมเสนอแนะ เมื่อมีการประชุม จนถึงการร่วมติดตามการประเมินผลการดำเนินงาน และร่วมระดมทรัพยากร ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง

การจัดการศึกษาปฐมวัยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2549) ได้กำหนดให้จัด การศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือที่เรียกชื่อ อย่างอื่น ซึ่งองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมและ ความต้องการของท้องถิ่น ส่วนแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี พ.ศ. 2549 - 2551 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, มปป) ที่มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมแก่ เด็กเล็กอย่างเหมาะสมตามวัย และพร้อมเข้ารับการศึกษาในระดับชั้นพื้นฐานต่อไป

จากข้อมูลในแผนปฏิบัติการประจำปี 2553 (เทศบาลตำบลสันปูเลย, 2554) ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด เทศบาลตำบลสันปูเลย ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ จัดการศึกษา ตั้งแต่ชั้นเตรียมอนุบาลถึงชั้นอนุบาล 3 จำนวนนักเรียน 130 คน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 คน ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 8 คน โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 15 คน และคณะกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 25 คน เทศบาลตำบลสันปูเลยได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็ก ให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญ ที่จะต้องรับผิดชอบ ตระหนัก และให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและ ได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัยในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เทศบาล ตำบลสันปูเลยจึงได้รับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติโดยให้การส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน

จากการสัมภาษณ์ สุนทรยา ต่างใจ (2553) ปลัดเทศบาลตำบลสันปูเลย ถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย สรุปได้ว่า คณะผู้บริหารที่มาจากการแต่งตั้งยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเท่าที่ควร เพียงแต่ดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนด การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงไม่มีชุมชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการสั่งการดำเนินตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งใกล้เคียงกับพลเดช ปิ่นประทีป (อ้างในกรมอนามัย, 2547) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า ศูนย์เด็กเล็กเป็นเรื่องสำคัญ การที่จะพัฒนาเด็กทั้งด้านอารมณ์ และสติปัญญา ผู้ดูแลจะต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง แต่เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันยังไม่ได้รับการให้ความสำคัญจากสังคม ซึ่งในทางปฏิบัติมีผู้รับผิดชอบหลายหน่วยงาน แต่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่มีปัญหาเรื่องคุณภาพ เพราะการกระจายอำนาจ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นเอกเทศสูง หน่วยงานส่วนกลางไม่สามารถสั่งการได้ จึงทำให้ชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะทำอย่างไรที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกับการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย ได้มีนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยได้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนให้มีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชน และหน่วยงานต่างๆ รับทราบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากเหตุผลดังกล่าวที่นำเสนอข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจและได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในด้านการวางแผน การจัดแสวงหาทรัพยากร การประสานงานในชุมชน และการวัดผลประเมินผล เพื่อหาข้อมูลการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย ว่ามีทิศทางอย่างไร และมีส่วนร่วมในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด ตลอดจนชุมชนในตำบลสันปูเลยมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างไร ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาพัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษารั้งนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารเทศบาลตำบลสันปูเลย ผู้ปกครองในปีการศึกษา 2553

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิดจังหวัดเชียงใหม่ ได้ยึดกรอบแนวคิดของสมาคมผู้บริหารโรงเรียนในอเมริกัน (American Association of School Administrators : AASA) เป็นกรอบในการศึกษารั้งนี้ ประกอบด้วย (1) การวางแผน (2) การประสานงาน (3) การจัดหาทรัพยากร และ (4) การประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตั้งแต่การวางแผน การประสานงาน การจัดหาทรัพยากร และการประเมินผล

การวางแผน หมายถึง การตัดสินใจล่วงหน้าโดยกำหนดทางเลือก การกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมว่าจะทำอะไร เมื่อไร อย่างไร เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ

การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบการทำงาน การประสานของคน ทรัพยากร เวลา และปัจจัยอื่นในการดำเนินงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้

การจัดหาทรัพยากร หมายถึง วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ทรัพยากรคือความรู้ เทคโนโลยี อำนวย วัสดุ อุปกรณ์ คน เวลา การประเมินข้อมูล

การประเมินผล หมายถึง การดำเนินการเพื่อกำกับ ติดตามการดำเนินงานขององค์กร ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้และยังเป็นการควบคุมผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

การจัดการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของชุมชนในด้านการวางแผน การประสานงาน การจัดหาทรัพยากร และการประเมินผล

ชุมชน หมายถึง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารเทศบาลตำบลสันปูเลย สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลสันปูเลย ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ที่เปิดดำเนินการให้การดูแลและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนให้การศึกษาเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 – 5 ปี ซึ่งได้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย ในสังกัด กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เทศบาลตำบลสันปูเลย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนดำเนินงาน ปรับปรุง พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย